

אז מה איתה, חכם שושני?

עילוי בריסקאי שעלה לירושלים או בחור
מרוקאי שנדד לצרפת? | ירא שמיים שנזהר מחלב
עכו"ם או ידען שלא מדקדק בקלה כבחמורה?
| צדיק שעורך תיקונים עם מקובלי צפת או
איש העולם הגדול? | 'הלל פרלמן', 'מרדכי בן
שושן' או בכלל 'עאיין ויקטור סושון'? | 56
שנים אחרי פטירתו, החידה ששמה 'חכם שושני'
ממשיכה להסעיר את עולם המחקר היהודי |
מיכאל גרינשפן, היוצר מאחורי 'חידת שושני',
והחוקר משה נחמני שכתב את 'הנגלה הנסתר'
מתייצבים לעימות סוער | מסמך חידתי ומרתק

אחיה ביתאן

צילום: אלחנן קוטלר, אריאל אוחנה ופלאש 90

שולשי

וכל חזותו שידרה חריגות **כאילו גופו אינו יציב לגמרי,** **הליכתו הייתה קצת מוזרה,** **נסחבה איתו לכל מקום.** **ראשו הענק, ומזודה מיושנת** **כובע מצוקמק נח ברישול על**

את התוכן של הדברים. לא רק זיכרון – גם הבנה נדירה. גאון כזה שאי אפשר לתאר בכלל. מעולם לא פגשתי גאון כזה בשום אופן. פרופסורים, מדענים, אף אחד לא התקרב אליי. ייתכן שהוא היה יותר חכם מאינשטיין ובוודאי לא נפל ממנו. "אני שמח מאוד שפגשתי אותו בחיים", סיפר הרב בונדהיים בערוב ימיו. "קיבלתי חשק ללמוד – ממנו. זה היה תענוג ללמוד איתו, תענוג. הוא היה הרבה יותר מאנציקלופדיה, חי מכל דבר שלומד. אנשים ישבו שעות והקשיבו לו. זו תופעה שאני לא יודע מתי בהיסטוריה הייתה כמוה. לא הכרתי עוד אנשים שיכולים שעות רבות כל כך למסור שיעורים בלי להתעייף".

אבל מי הוא היה, הגאון הפלאי הזה? מסתבר שדי בה, בשאלה התמימה הזו, כדי לפתוח תיבת פנדורה עמוסת אמוציות. כל חוקר שמכבד את עצמו מחזיק בתזה משלו, בהערות והשערות, וכל הוכחה חותכת שתוצג – תופרך בהוכחה חותכת יותר.

תגלי

הפעם את השני (2011) חקר נח העלומה הכהן ק ואגב כן שלמד ב להערכה "בהגדרו ישיבה ק קוק לגד הבא. ה בקיאים לרבות ס זוהר, ס ייעד או דרך להג לדעת ש אלא כה בקהליו קודם ה הרב צבי את העי של ירוש לשיבוט שערם' כמה עיי משיבת הלל פרי

במחצית השנייה של חייו הוא היה מכונה 'מר שושני'. חלק מתלמידיו סברו ששמו האמיתי היה הלל פרלמן. אחרים היו בטוחים ששמו 'מרדכי רוזנבאום' או 'מרדכי שושני' או 'מרדכי בן שושן'. במסמך שהתגלה לאחרונה נראה כי לתקופה מסוימת הסתתר תחת השם המרוקאי 'עאיין ויקטור-סושון', אף שמרבית הסיכויים שהוא בכלל היה אשכנזי.

מאז שהלך לעולמו בשנת תשכ"ח (1968), האיש העלום הזה, מר שושני, הספיק להצית את סקרנותם של אינספור אנשים בעולם. רבים וטובים ניסו לשרטט בצורה מסודרת את זהותו, אך תמיד ללא הצלחה. ספר ראשון על האיש וזהותו הופיע בשנת תשנ"ד (1994) על ידי העיתונאי היהודי-צרפתי שלמה מלכה. בספר הופיעו עדויות וסיפורים על שושני מפי תלמידים ואנשים שהכירוהו, אולם הספר לא מכריע באופן ודאי מי הוא היה.

בעשור האחרון עבר הניסיון להתחקות אחר דמותו קפיצת מדרגה משמעותית, וכיום יש הבטוחים כי זהותו של שושני איננה עוד עלומה. לעומתם, אחרים סבורים כי שושני היה הרבה יותר חכם משניתן לחשוב, וגם היום קשה להניח את

חיזה אלי קבר. שושני בצעירותו ובקלות

יחסית, הותירה בהם חותם כביר. "הוא היה יודע כל דבר", סיפרו. "תנ"ך, ש"ס, קבלה, הלכה, לצד שליטה מלאה במדעים שונים וחוכמות שונות. הוא ידע עשרות שפות, וכל ספר שהיית פותח לו, הוא היה יכול לדקלם בעל פה מילה במילה".

חרף גאונו החד פעמית, לא היה מי שלא הבין את דבריו. אלה שלמדו מפיו אהבו מאוד לשמוע אותו, אף ששיעוריו נמשכו חמש ושש שעות ללא הפסקה. הוא היה מדבר בשטף, כאילו הוא מעל הזמן. על כל פסוק היו בפיו עשרות חידושים ורמזים, על כל דבר היה לו מה להגיד, ונדמה היה שהוא נלקח מפלנטה אחרת.

הגאון רבי ישראל בונדהיים זצ"ל, מראשי ישיבת 'קול תורה' לצעירים, הכיר אותו בצרפת. עד סוף ימיו היה מדבר בפליאה עצומה על העילוי המוזר ואמר: "את אהבת התורה שלי רכשתי ממנו."

"מאוד אהבתי אותו", התרפק הרב בונדהיים. "ממנו קיבלתי חשק ללימוד תורה. הוא היה גאון עצום שאין כמוהו, ראש צילומי. כל דבר שראה, גמרנו, ידע את זה לתמיד. לא רק את המילים – גם

וא היה נראה כמו קבצן מוזנח. נדד בבגדים בלויים, כובע מצוקמק נח ברישול על ראשו הענק, ומזודה מיושנת נסחבה איתו לכל מקום. הליכתו הייתה קצת מוזרה, כאילו גופו אינו יציב לגמרי, וכל חזותו שידרה חריגות. אנשים שפגשו בו ברחוב התרחקו ממנו, חששו להתקרב אליו. כשראה אותם מתרחקים, הוא הבליע חיוך בין שפתי, כמו שמח שעלה בידו להסתתר מעוד אדם בעולם. הוא לא אהב את חברת בני האדם.

לא רבים הכירו אותו. מעטים ממש בילו בארבע אמותיו. באופן כללי לא שהה במקום אחד זמן רב, כך שהיה קשה לדעת מי הוא. לעיתים היה ישן על ספסל ברחוב, ולעיתים פשוט דופק בדלתות של בתים ומבקש להתארח לזמן מה. אבל תמיד היה נודד. כאילו גלות גזר על עצמו. הוא היה גאון גדול בתורה בקנה מידה נדיר של שליטה עצומה. הבוודים שזכו ללמוד תורה מפיו, דיברו עליו בעיניים בורקות עד סוף ימיהם. היה ניכר שההיכרות עימו, גם אם נמשכה זמן מועט

האצבע על זהותו המדויקת של האיש. בשבועות האחרונים שוב התעורר הפולמוס סביב דמותו. אבל לא רק על זהות שמו ישנה מחלוקת – אלא גם סביב מעשיו ואורחות חייו. שושני מתואר על ידי כמה מהמוראיינים של גרינשפן, שהכירו אותו, כגאון מופלא ששלט בכל התורה כולה, אך לא דווקא כצדיק וירא שמיים. מנגד, החוקר משה נחמני, לצד כמה חוקרים אחרים, טוענים בנחרצות כי נעשה עוול לדמותו של הנווד המסתורי. "שושני מתואר כמו 'הנווד שידע הכל', ולא דווקא כיהודי תלמיד חכם. הידע התורני שלו מוצג כעוד מקצוע מתוך שלל מקצועות שבהם שלט. אבל זו לא האמת. הוא היה צדיק, מקובל, ירא שמיים ואדם שדקדק במצוות והקפיד על קלה כחמורה. סילפו את האמת", טוען נחמני. גם הרב בונדהיים זצ"ל שהוזכר לעיל, הכיר אותו כיהודי שיראתו לא נופלת מחכמתו. אז מי אתה, מר שושני?

תגלית בבית וגן

הפעם הראשונה שבה שמע משה נחמני את השם שושני, הייתה בשנת תשע"א (2011) בהיותו בחור צעיר. באותה תקופה חקר נחמני את קורותיה של הישיבה העלומה שהקים הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק ביפו בשנת תרס"ט (1909), ואגב כך הגיע לשם 'הלל פרלמן' – בחור שלמד באותה עת בישיבה ביפו וזכה להערכה גדולה מהרא"ה קוק. "בהגדרתה", אומר נחמני, "זו הייתה ישיבה למצוינים, מוסד שבו ביקש הרב קוק לגדל את גדולי התורה של הדור הבא. הוא רצה שתלמידי הישיבה יהיו בקיאים בכל התורה פשוטו כמשמעו, לרבות התלמוד הירושלמי, מדרשי חז"ל, זוהר, ספרי מחשבה ועוד ועוד. היות שהוא ייעד אותם להיות מנהיגי קהילות ומורי דרך להמונים, הרב קוק גם סבר שעליהם לדעת שפות זרות. לא כאידיאל, כמובן, אלא כהכרח – כדי שיוכלו לשמש כרבנים בקהילות ישראל בתפוצות". קודם הקמתה, ביקש הרב קוק מבנו הרב צבי יהודה לקבץ למושב יפו את העילויים מכל הישיבות הנחשבות של ירושלים באותם ימים. הבן נשלח לישיבות 'עץ חיים', 'תורת חיים', 'מאה שערים' ו'חיי עולם', וביקש להעביר כמה עילויים ירושלמיים לישיבה ביפו. מישיבת 'מאה שערים' הגיע בחור בשם הלל פרלמן עם החברותא שלו, יחיאל

לידתו וקיוו סתומים בחידה. המצבה של שושני בבית העלמין במונטווידאו

מיכל קיבלביץ. "ידעתי מה עלה בגורלם של שאר הבחורים שלמדו באותה עת בישיבה, להיכן הם המשיכו ולהיכן הגיעו בהמשך חייהם. אבל על השם 'הלל פרלמן' לא הצלחתי לדעת יותר מדי. זה היה מאוד מוזר לי, כי היה ברור שאם הוא למד עם כל עילויי ירושלים בישיבת העילית ביפו, כנראה שמדובר במישהו לא רגיל".

בעובדה שההלל פרלמן איננו עוד עילוי ככל העילויים בני גילו, ניתן היה להבחין גם בשבחים שהרב קוק מרעיף עליו במכתבים שהוא שולח לו. "השבחים שהוא נוקט בהם", מציין נחמני, "הם כאלו שהרב קוק לא חלק לאף אחד אחר. בין היתר הוא כותב בפירוש שהוא מקווה לראות את הלל פרלמן כאחד מגדולי הדור. הרב קוק לא היה מפריז בתארים לחינם. שאלתי את עצמי: אם מדובר באדם כל כך גאון וכל כך חריף – לאן בדיוק הוא נעלם?"

בדיוק באותו שבוע שבו חקר על אודות העילוי הלל פרלמן, נתקל נחמני, לגמרי במקרה, בערך על חכם שושני באנציקלופדיה. "ברגע שקראתי את התיאור עליו, שמדובר באדם גאון שהיה בקי בכל התורה כולה לרבות חכמות

**ואשע שעות ללא הפסקה.
הוא היה מדבר בשפת,
כאילו הוא מעל הזמן
ששיעוריו נמשכו חמש
חאוד לשמוע אותו, אף
אלה שלמדו מפיו אהבו**

ומדעים שונים, ליבי אמר לי ש'שושני' זה 'הלל פרלמן'. לא הייתה לי אז שום הוכחה, אבל ככה הרגשתי. את התזה הזו פרסמתי בכתב העת 'אור חדש' שערכת, וכמה ימים לאחר פרסום המאמר התקשר אליי הרב שלמה אבינר ואמר לי: 'יש לי הוכחה למה שכתבת'".

גם ממרחק השנים נחמני לא מסתיר את התרגשותו מחשיפת זהותו של העילוי הלל פרלמן. "הרב אבינר גילה לי שבבית וגן מתגורר יהודי חרדי זקן בשם ר' משה שוויבר, שאירח את שושני בביתו תקופה מסוימת, והוא ידע כי שמו האמיתי של שושני היה הלל פרלמן. שוויבר לא שמע זאת מפיו של שושני עצמו, אלא סיפר כי אחיינית של שושני, בתה של אחותו היחידה ששרדה את השואה, באה לביתו וסיפרה שהיא מכירה את הגאון המסתורי שהתארח אצלו.

"בתחילה שוויבר לא נטה להאמין לה, והוא ביקש לחקור אותה: 'אם את אכן קרובת משפחה שלו, שאל, 'אולי תוכלי להגיד לי מה שמו?' למרבה הפלא האחיינית סיפרה כי שמו הלל פרלמן. גם אני", אומר נחמני, "התקשרתי לר' משה שוויבר, והוא אישר באוזניי את הסיפור. זו הייתה ההוכחה הראשונה שהייתה לי

ביד."

למה להאמין לה? האם לא ייתכן שאותה אישה פשוט בדתה זאת מליבה?

"עד היום לא נמצאה אף משפחה אחרת שלקחה אחריות על 'שושני', מלבד אותה אישה", מסביר נחמני. "עכשיו שיש לנו משפחה שלוקחת חסות על האיש הזה – והיא לא אומרת את זה רק עכשיו, אלא כבר בחייו של שושני – מסתבר שאפשר להאמין לה."

הוכחה נוספת לקשר בין שושני להלל פרלמן ניתן למצוא בעדותו של הרב בונדהיים זצ"ל שהוזכרה לעיל: בריאיון שהעניק לגרינשפן מעיד הרב בונדהיים כי שושני אמר לו: "כשהייתי ילד בירושלים הבטיחו לי דולר אחד תמורת כל דף גמרא שאיבחנו. למדתי ונבחנתי בכל יום על עשרים דפים."

עלילות אלי ויזל

הסופר אלי ויזל, חתן פרס נובל הנודע, הכיר את שושני במחנה עקורים גרמני שאליו הגיע לאחר המלחמה. ויזל החזיק כל חייו בדעה ששמו של שושני היה 'מרדכי רוזנבאום'. בספרו האוטוביוגרפי 'כל הנחלים הולכים לים' ובריאיון שהעניק לגרינשפן, מתאר ויזל כי למרות ששושני נמנע לאורך השנים מלעלות לתורה, מחשש לחשיפת שמו ברבים, ויזל ערך לשושני תרגיל, ובאחת הפעמים דאג

שמורו ורבו 'יכובד' לעלות לתורה, ובכך הוצרך שמו להתגלות. ואכן, השם שהוכרז בעלייה לתורה היה 'מרדכי'.

נחמני לא משתכנע מהסיפור. "השם של שושני לא היה 'מרדכי רוזנבאום' וגם לא 'מרדכי שושני' או 'מרדכי בן שושן'. כל השמות הללו הם בעלי אותה משמעות, וברור שזה לא היה שמו האמיתי. השם שלו", הוא חורק, "היה הלל פרלמן."

אז מה שאלו ויזל אמר לא היה נכון?
"הסיפור שאלו ויזל כתב וסיפר לא היה ולא נברא. כל מי שהיה פעם בבית כנסת יודע שלשם שמכריזים בעת קריאת התורה אין משמעות מחייבת, ובטח שאי אפשר להחליט על סמך זה מהו שמו של אדם. גם אם נגיד ששושני אולץ לעלות לתורה נגד רצונו, הוא היה יכול שוב לומר בשם בדוי כלשהו. אם הוא הסתיר את זהותו כל חייו ובדה לעצמו זהויות לפי צרכיו, מדוע שכאן לא ימצא לעצמו שם מזויף?"

נחמני בטוח שהתיאור של ויזל מצוין מהאצבע: "אלי ויזל בדה סיפור, אבל הוא עשה את מה שטוב מבחינתו. הוא פשוט רצה לסייע למורו ורבו לשמור על הזהות הבדויה שבחר לעצמו. היום, כאשר יש הוכחות רבות לכך ששמו המקורי של שושני היה הלל פרלמן, אין עוד עניין לנופף בשם 'מרדכי רוזנבאום' או שם בדוי אחר. היום האמת כבר ידועה."

הכתבים הם הכתרון לזיכרון שושני. מיכאל גרינשפן מצא באוויר את אחד מדפי המכתבות של שושני אותן קיבל מהרב שוויבר

ויזל ידע ששמו האמיתי של רבו הוא 'הלל פרלמן'?

"ויזל ידע את שמו האמיתי של שושני, שכן משפחת פרלמן נפגשה עם ויזל ואמרה לו את זה. למה בכל זאת הוא בחר להסתיר זאת? כדי להסתיר את זהותו של רבו."

"בכלל", טוען נחמני, "כאשר מדברים על שושני, צריך להבדיל בין סופרים ובמאים לבין חוקרים. הראשונים לא בהכרח מחויבים לאמת העובדתית כפי שהיא, אבל חוקרים כן. כמובן גם חוקר יכול לטעות, אבל חוקר מחויב לתקן אם הוא טעה. סופר או יוצר יכולים לכתוב משהו שנשמע טוב, גם אם הוא לא אמיתי לגמרי, כי המטרה שלהם אינה לחקור, אלא ליצור. סופר לא יכריז: 'טעיתי, אני גונז את הספר'. העיקר שהעלילה טובה."

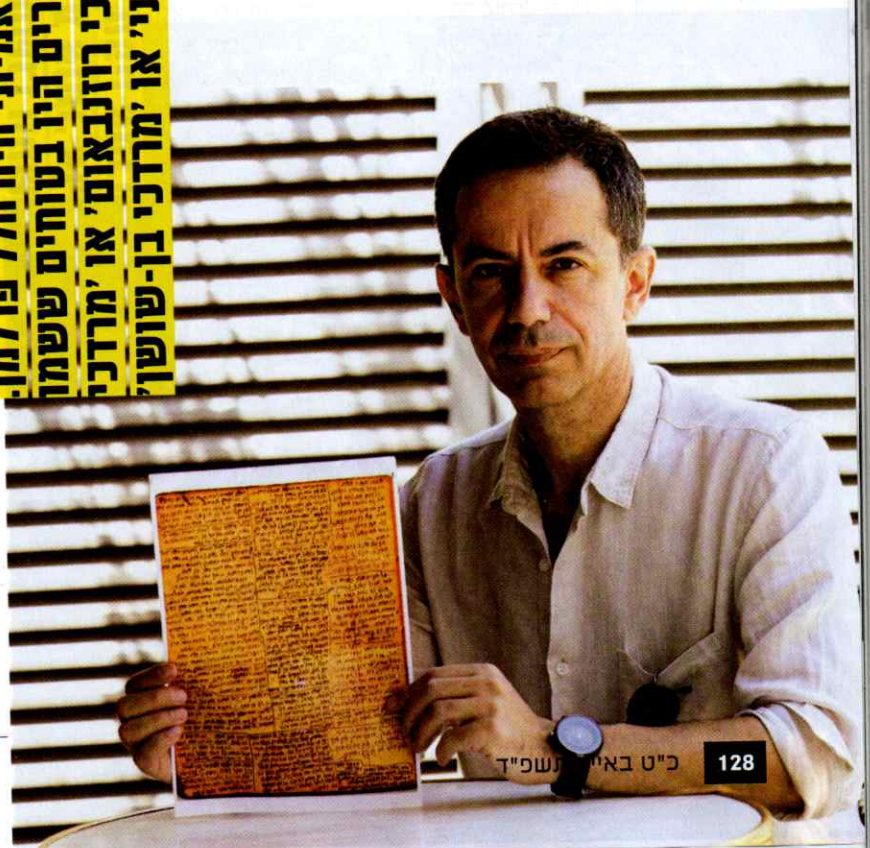
המציאות היא שגם בין תלמידי שושני עצמם יש דעות רבות בקשר לזהותו האמיתית. איך זה קרה?

"שושני היה מציג מעולה", מסביר נחמני. "הוא היה יודע להיות כל מיני אנשים, ואיש לא שם לב לכך. לכן יש תלמידים שבטוחים ששושני היה מרוקאי, או שהשם שלו היה מרדכי בן שושן, למרות שבאמת זה לא היה השם שלו. בגלל שהוא אמר להם את זה כאשר לימד אותם, בעיניהם זה הפך להיות האמת היחידה."

מי כאן הלל?!

שלא כמו נחמני, מיכאל גרינשפן פחות מתלהב מחשיפת זהותו האמיתית של שושני. "אני לא אומר בוודאות ששושני לא היה תלמיד של הרב קוק, אבל יש לנו כמה שאלות קשות על ההנחה הזו. אם הוא אכן הלל פרלמן, מדוע הוא לא מדבר על הרב קוק בכתביו? הרי אם הוא באמת גדל אצלו וחי בקרבה אליו, היה אמור להיות לכך איזשהו זכר בכתבים! חוץ מזה, לאחרונה גיליתי פעם אחת שהשם 'קוק' מוזכר במכתבותיו של שושני ללא תואר 'הרב' וללא כל תוארי כבוד. זה לא מסתדר עם ההנחה ששושני היה תלמידו". נחמני סבור שאין בכך כל ראייה, בעיקר כי מדובר במכתבות אישיות שלא נכתבו על דעת שיפורסמו ברבים. חוץ מזה, נחמני סבור כי יש יותר מדי קווים המחברים בין שושני להלל פרלמן, תלמידו המובחר של הרב קוק: "שושני היה צמחוני, ממש כמו הרב קוק. בימים ההם זה היה חריג עוד יותר מאשר

הוא היה מכונה 'מר שושני'. חלק מתלמידיו סברו ששמו האמיתי היה הלל פרלמן. אחרים היו בטוחים ששמו 'מרדכי רוזנבאום' או 'מרדכי שושני' או 'מרדכי בן שושן'.

להסתיר את זהותו של רבו הוא בחר להסתיר זאת? כדי לזאת זה. למה בכל זאת פרלמן נפגשה עם ויזל ואמרה של שושני, שכן משפחת "ויזל ידע את שמו האמיתי"

כיום. ידוע שגם ר' יחיאל מיכל קיבלביץ, החברותא של הלל פרלמן, היה צמחוני. חוץ מזה, ידוע שכאשר שושני שהה בארץ הוא ביקר כמה פעמים במושביו של הקיבוץ הדתי והעריך מאוד את החקלאים שעסקו ביישוב הארץ. גם זה פרט שתואם את השקפתו של הרב קוק. מלבד זאת, גם העובדה שהוא שלט ברזי הקבלה והיה בקי בספרי מחשבה כמו 'מורה נבוכים' ו'הכוזרי', אומרת דורשני, תלמידי החכמים בימים ההם לא עסקו הרבה בתחומים הללו, ומסתבר מאוד שהוא רכש את הבקאות שלו בתחומים הללו בישיבה למצוינים של הרב קוק ביפו".

גרינשפן, יש לציין, לא שולל את זיהויו של שושני כהלל פרלמן באופן סופי, והוא מציע אפשרות ששושני, בהמשך חייו, כבר לא ראה עוד את עצמו כתלמיד של הרב קוק.

פרופ' שלום רוזנברג ע"ה, אחד מתלמידיו הקרובים של שושני, קרא לאחד מבניו בשם 'הלל' על שמו של רבו. גרינשפן מספר: "כששאלתי את פרופ' רוזנברג איך ידע בוודאות ששמו הלל, הוא ענה לי בהומור: 'כי אני קראתי לאחד מבניי בשם זה'. לאחר מכן הוא הרציץ ואמר: 'הגיע אליי ידיד שלי עם איגרות שהרב קוק שולח לבחור הלל פרלמן, ואז ידעתי שזה באמת שושני'".

גרינשפן עצמו לא השתכנע: "בעיניי, איגרות הרב קוק לא מוכיחות את זהותו של שושני. גם אם יש כאלה שמשוכנעים בוודאות בזהותו של שושני, אני הייתי משאיר את זה בסממן שאלה. היו כמה וכמה תלמידים של שושני שלא אהבו את הניסיון לחקור את זהותו. הם טענו: 'אם הוא התעקש להסתיר את עצמו - למה לחטט דווקא במה שהוא רצה להסתיר?'".

היו מרואיינים שביקשו ממני שבשום אופן לא אומר ששמו היה הלל פרלמן. בעיניי, אנשים שבטוחים יותר מדי בקשר לזהותו של שושני, בהכרח מתעלמים מעדויות אחרות".

בכלל, גרינשפן סבור שהעיסוק בשמו האמיתי של שושני אינו חשוב, בוודאי שלא לעומת ההגיגים שהשאיר במאות המחברות שכתב. "תחשוב שאני אומר לך שהבשורה הגדולה ביותר של הרמב"ם הוא ששמו היה משה או שצבע נעליו היה שחור; האם זה באמת מה שחשוב? בוודאי שלא. בעיניי, לא משנה אם הוא מרדכי שושני או הלל פרלמן או ויקטור סושון; מה שחשוב באמת הוא החידושים שכתב וההשפעה הכבירה שהייתה לו על

אין לי ספק: מר שושני והלל פרלמן - חד הם. החוקר משה נחמני

כל מי שהכיר אותו. גם פרופ' רוזנברג, שקבע ששמו של שושני היה הלל פרלמן, אומר שזה לא באמת עניין חשוב שצריך לחקור אותו. נכון, מאוד מעניין לדעת מה הוא הסתיר ולמה, אבל אסור לנו להגזים עם העיסוק בזה".

מנגד, נחמני סבור כי העיסוק בשמו של שושני נוגע לרובד מהותי יותר: מי היה שושני עצמו, ואם היה יהודי ירא שמיים. "יש מאבק גדול על זהותו של שושני, ולא בכדי. מחלק מהפרסומים משתמע שהוא היה אדם חכם וגאון, אך לא דווקא ירא שמיים שהקפיד במצוות. אני רוצה לטעון שהוא היה מקובל וירא שמיים, תלמיד של הרב קוק, והעילוי הגדול ביותר מבין כל תלמידי ישיבת העילית ביפו".

מחקר עם 'חופש אומנותי'

כאשר התחיל גרינשפן במלאכתו, ידידים קרובים וחברים טובים הציעו לו להרפות. "אמרו לי שבלתי אפשרי לחקור את הדמות הזאת, שכן שושני היה אגדה עוד בחייו. גם אחד מהמראיינים שלי, פרופ' צבי בכרך המנוח, אמר לי: 'אל תתקרב לזה, כי אי אפשר להבין מה זה'. הוא לא אמר 'מי זה', אלא 'מה זה' - כי באמת

מדובר בתופעה".

מי שלבסוף שכנע את גרינשפן להמשיך ולחקור היה אברהם אורן המנוח, תושב הקיבוץ שדה אליהו שלמד תורה מפיו של שושני. "אורן אמר לי: 'זה לא גאון שאתה יכול לשער, אלא משהו אחר לגמרי'. לאחר מכן פגשתי עוד אנשים שדיברו עליו בעיניים בורקות, אבל אורן היה הראשון. החלטתי שאני הולך על זה".

נטען כלפיך שמדברך מצטיירת דמות של אדם שיראתו איננה קודמת לחוכמתו, ובמילים פשוטות: איש שלא בהכרח מדקדק במצוות.

"אחת עשרה שנים ראייתי מאתיים אנשים שהכירו את שושני. כל אחד מהם צייר לפניי שושני אחר. היו כאלה שאמרו שמדובר באדם ללא נימוסים ודרך ארץ, ואחרים אמרו שלא מצאו באישיותו כל פגם; יש כאלה שציינו את אהבת התורה שלו, ויש שהעידו שמצאו באמתתו ספרי מינים; אני לא חותך בסכין מי הוא היה, ואני משאיר דברים בסממן שאלה".

"המקום שבו אין ספקות ואין שאלות הוא המחברות של שושני, ששוויבר ע"ה מסר לידי. אני מניח שכאשר נצליח לפענח את מאות המחברות שהוא השאיר לנו,

"לידתו וחיינו סתומים בחידה": רבי הלל פרלמן (שושני) קווים לדמותו

בספר חדש שכתב משה נחמני, 'הגגלה הנסתר', משורטטים לראשונה תולדות חייו של רבי הלל פרלמן (שושני).

פרלמן נולד בשנת תרנ"ה (1895) בעיר בריסק, לאביו ר' נחום פרלמן, והתפרסם כעילוי מופלא ובעל זיכרון צילומי. כילד היה אביו מסתובב עימו בעיירות ומראה לציבור הרחב את זיכרוננו המופלא. אביו הרוויח כך כמה פרוטות, אבל בליבו של הלל נקבעו צלקות. במקום לשחק עם חבריו בכדור, פרלמן הצעיר הוצרך לדקלם פסוקים מספר חבקוק לבקשת הציבור שמחא כפיים. המפגש המלחיץ עם הציבור פגע בנפשו הרכה, והשאיר משקעים בינו לבין אביו בהמשך חייו.

אירוע קשה נוסף שחווה פרלמן בילדותו היה מותה הטרגי של אימו בתאונה קשה. המשברים שחווה בילדותו הותירו בנפשו צלקות. בהיותו נער, ככל הנראה בסביבות תרס"ו (1906) עלה פרלמן לארץ ישראל והתיישב בירושלים שבין החומות. הוא הגיע לשכונת מאה שערים והחל ללמוד בישיבת 'מאה שערים' שהייתה בהנהגתם של הגאונים רבי זרח ברומן ורבי שאול חיים הלוי הורביץ. כבר באותה עת עסק בחכמת הקבלה, ולפני מספר שנים התגלה ספר 'קל"ח פתחי חכמה' לרמח"ל ז"ע (מהדורת ורשה תרמ"ח), שבפתחו נכתב: "הספר שייך לי הלל פערעלמאן הלומד בישיבת פרי עץ חיים אשר במאה שערים". לצד זה מופיעה חתימתו של פרלמן.

בשנת תרס"ט (1909) הקים הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל את ישיבתו ביפו, ולשם ביקש לקבץ את כל טובי המוחות בירושלים. כנזכר בגוף הכתבה, עם העילויים שנקראו לאותה ישיבה נמנה גם הלל פרלמן. על ספסל הישיבה למדו לצידו ר' אשר ריבלין ור' זאב רגוזניצקי (העילויים של ת"ת וישיבת 'עץ חיים'), רבי יהושע קניאל (לימים רבה הראשי של חיפה) ועוד. רבותיו של פרלמן בישיבה היו הגאונים רבי שם טוב גפן ורבי זלמן שך (נרצח בפרעות תרפ"ט).

בחורף תרע"ה (1915) התגורר פרלמן בביתו של הראי"ה קוק. הרב עצמו נסע בקיץ הקודם, בשנת תרע"ד (1914), לנאום בכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל' שהייתה אמורה להתקיים אז והתבטלה ברגע האחרון בשל פרוץ מלחמת העולם הראשונה. באותה שנה גירשו הטורקים את כל יהודי יפו. צעירים רבים, בהם בני ישיבות, הוכרחו להתגייס לצבא הטורקי, ורבים מהם החליטו לברוח למצרים עד יעבור זעם.

ממצרים נסע פרלמן, בסך הכל בן עשרים, לארצות הברית. הוא הגיע לשם עם חבריו, ומצבם הכלכלי היה קשה עד מאוד. הם שלחו מכתב לרב קוק ששהה בלונדון. במכתב מציין פרלמן כי שלומו טוב ברוך השם, אך הוא סובל מעניית נוראה ואין לו מכיר ותומך. כדי לסייע שלח הרב קוק איגרת לרבי מאיר ברלין (בר אילן) שהתגורר אז בניו יורק, וביקש ממנו בכל לשון של בקשה לסייע

<<

נדע פרטים עליו ועל השקפת עולמו יותר מאשר מה שידענו מכל הסיפורים שהתפרסמו עליו כל השנים".

עצבנות מאוחרת

לטענה ששושני היה אדם קצר רוח, בעיקר בשנים שאחרי השואה, מסכים גם **נחמני**: "שושני היה אדם מעט רגזן, ולא בכדי הייתה לו ילדות לא קלה. הוא שהה שנים רבות לבדו, ובשואה ידוע שהוא נתפס פעמיים על ידי הנאצים וניצל ממוות. פעם אחת הוא הצליח לשכנע את הגסטפו שהוא איש דת מוסלמי.

"כנראה אחרי המלחמה כל הצרות הרבות שעבר הותירו חותם עמוק ונפשו, וזה מה שהפך אותו לאדם שנטה לכעוס במהירות. באיגרת שהרב קוק כותב לו בהיותו בחור צעיר, הרב קוק מציין גם שהוא 'מוכתר במידות טובות' והרב קוק לא נטה להגזים.

כנראה שהוא באמת היה עם מידות טובות בהתחלה, אלא שהסערות שעברו עליו בימי חייו קצת שינו את אופיו. "שושני היה מקובל וצדיק", אומר נחמני. "הוא היה מוכן לשנות חלב רק אם היה רואה במו עיניו מי חולב את הפרה, כדי להניצל מחלב עכו"ם. הוא היה מניח תפילין של רש"י ור"ת, וכשהיה בארץ - ידוע שהגיע להתפלל עם מקובלי צפת בימים הנוראים. הוא למד כל היום תורה, ורבים מאלו שהכירו את שושני מספרים שטעמו את מתיקות התורה בזכות השיעורים שלו".

גרינשפן לא חולק על העובדה שמדובר בתלמיד חכם עצום, אך מביע הסתייגות מסוימת: "אין ספק ששושני היה בקי גדול. הרב ישראל בונדהיים אף אמר לי שבזכות מר שושני הוא למד כמה התורה מתוקה. ובכל זאת, אין ספק שהיו באישיותו כמה צדדים. מצחק אותי שיש כאלה שרוצים להחליט בוודאות מה הוא היה. הגאון רבי מרדכי פגרמנסקי הזהיר ממנו, ואלי ויזל סיפר שהגאון רבי מנשה קליין, גאב"ד אונגוואר ובעל שו"ת 'משנה הלכות', אמר לו ששושני יכול לערער אצלו את האמונה. מנגד, כפי שאמרת, היו אחרים שראו בו כליל השלמות".

נחמני: "שושני היה נוטה לחלוק על תפיסות מקובלות, ולכן הלימוד מפיו לא היה ממש בריא לבחורים צעירים. השיעור שלו היה נפתח בערך כך: 'האם אתם חושבים שאתם מבינים את המשנה הזאת? בואו ואראה לכם שאתם לא

מבינים כלום'. הרושם שיצא מכך הוא ששושני ערער על כל מה שהיה מקובל עד אז. הוא באמת טלטל את כל מי שפגש

ולמו
יזפורים

רוח,
מסכים גם
רגזן, ולא
הוא שהה
שהוא
וניצל
לשכנע את

מדות הרבות
ישן, וזה מה
וס במהירות.
היותו בחור
א' מוכתר
נטה להגזים.

מדות
רות שעברו
אופיו.

אומר נחמני.
דק אם היה
הפרה, כדי

ה מניח
היה בארץ -
ובלי צפת
ל היום תורה,
שני מספרים
בזכות

ה שמדובר
ע הסתייגות
היה בקי

אף אמר
למד כמה
אין ספק שהיו

חזק אותי שיש
ראות מה הוא
מנסקי הזהיר

און רבי מנשה
ל שו"ת 'משנה
כול לערער

פי שאמרת, היו
למות".
לחלוק על

לימוד מפיו
ים צעירים.
ערך כך: 'האם

נים את המשנה
שאתם לא
צא מכך הוא

שהיה מקובל
את כל מי שפנ

בו, אבל לא נכון לומר ששושני לקה
בחוטר יראת שמיים".

הפולמוס על הזקן

מי שרואה את תמונתו של שושני ולא יודע כלום על האיש, יכול להניח שמדובר בגוי או, להבדיל, חילוני. העובדה שאין לו זקן, והעובדה שבתמונות שיש בידיו הוא נראה בלי כיפה, עלולות להביא למסקנות שאינן בהכרח נכונות.

מדוע שושני לא גידל זקן?

נחמני: "שאלו את שושני מדוע הוא לא גידל את זקנו, והוא השיב שזה על פי שיטה כלשהי בקבלה. הוא גם ציין בהקשר זה את הרמ"ע מפאנו שגם הוא, לפי חלק מהדעות, היה מגלח את זקנו. הוא לא אמר את זה סתם, והוא באמת ידע קבלה. זו גם הסיבה שבשונה ממנהג עדות אשכנז, שושני הכניס את הציציות שלו בתוך המכנסיים".

מדוע הוא נראה בכל התמונות שיש בידיו ללא כיפה?

נחמני: "בוודאי שהייתה לו כיפה, ולא כיפה קטנה. הסיבה שבתמונות המפורסמות שלו הוא ללא כיפה, היא משום שמדובר בצילומי דרכון וכך אמרו לו להצטלם. הרי באף הזמנות רגילה הוא לא הסכים להצטלם. אשר לזקן - מקובל שלרמח"ל לא היה זקן, וגם בדורנו כולנו שמענו על המקובל רבי שריה דבליצקי זצ"ל שלא גידל זקן. בספרו כותב אלי ויזל: 'לא ידענו אם הוא דתי או לא'. זה שקר מוחלט. אם לשושני היה זקן, ויזל לא היה מעז לכתוב את זה".

גם גרינשפן מציין כי לשושני הייתה כיפה, והיא שמורה עם המזוודה והמשקפיים שלו. "אני יודע איפה זה נמצא", אומר גרינשפן, "אבל התחייבתי לא לספר". גרינשפן מוסיף: "אי אפשר להתכחש לזה שיש עדויות שמהן מוכח בבירור ששושני היה מדקדק במצוות, כמו מה ששמעתי מהג"ר ישראל בונדהיים, שבאחת השבתות ביקשו הוא וחבריו ללמוד עם שושני, אבל היה מאוד קר בחדר. התלמידים רצו לקרוא לגוי שידליק עבורם תנור חימום, אבל שושני התנגד בנחרצות. הם קפאו מקור, אבל הוא אמר להם שלא מספיק קר כדי שיהיה מותר לעבור על איסור אמירה לנוכרי. ובכל זאת, אי אפשר להתכחש גם לעדויות האחרות שיש על שושני, שמהן עולה מסקנה אחרת".

תעלומת 'שרה אביטבול'

אחת החידות הבלתי מפוענחות סביב

חידושים בדרך של קוד. כתב יד של שושני

דמותו של שושני קשורה לקורותיו בשנות השואה. האם הוא ניצל ממחנה השמדה כלשהו, או שאולי ברח ליבשת אחרת לכל שנות מלחמת העולם השנייה? ובכלל, לפי התאוריה שגדל בירושלים ולמד ביפו - כיצד נקלע לאירופה בשנות המלחמה? הנה מה שידוע די בוודאות: בשנות השואה שהה שושני בצרפת. אם אכן הוא הלל פרלמן שנולד בבריסק וגדל בירושלים, הרי שכנראה נסע לפני המלחמה לאירופה - כדרכו הנוודית כל חייו - ושם לכדה אותו המלחמה. שושני הספיק להיתפס פעמיים על ידי הנאצים. הוא ניסה להסתיר את מוצאו, אך הנאצים חשדו כי הוא יהודי. שושני לא התבלבל. הוא טען כי הוא מוסלמי. הגרמנים לא האמינו, וביקשו לברר זאת בעזרת האימאם של פריז. האימאם נקרא לחדר החקירות ובחן את שושני על הקוראן שעה ארוכה. שושני הוכיח בקיאות מרשימה. האימאם יצא מכליו מהתפעלות, וטען כי מדובר בוודאות באיש דת מוסלמי. "מה שהיה קשה לו באותם רגעים", מתאר נחמני את ששמע מפרופ' רוזנברג, "היה להראות כאילו אינו מבין גרמנית."

הוא שמע שהחיילים הגרמנים אומרים שהם יהרגו אותו בכל מקרה, גם אם יוכיח שליטה בקוראן. הוא היה צריך לתפקד כאילו הוא לא שמע את זה. בהזדמנות אחרת שנתפס על ידי הנאצים, כך מספרים, טען שושני כי הוא מורה למתמטיקה בברלין. החיילים הגרמנים שוב הסתפקו אם להאמין, ושושני הוכיח בקיאות מופלאה במתמטיקה, עד שלנאצים לא הייתה ברירה אלא להסכים איתו. אגדה אחרת המסופרת על אודות שושני, מתארת כי אף שמעולם לא נשא אישה, בשנות ה-40 לחייו הוא התארס עם נערה מרוקאית בשם שרה אביטבול. קודם שנישאו הלכו השניים באחד הימים ברחובות פריז וחייילים נאצים שחלפו במקום ירו באביטבול למוות. על פי סיפור זה, הטרגדיה הותירה אצל שושני צלקת נפשית שלא הגלידה כל ימיו, ומכאן התנהגותו המזוהר וסירובו להינשא. **גרינשפן:** "אין לי עמדה אם הסיפור הזה היה או לא, אך שמעתי שבאיזשהו שלב הוא כן חשב להתחתן. איך הוא היה יכול להתחתן כשהוא אנונימי? אין לי מושג". **נחמני:** "לדעתי מדובר באגדה בלבד. איך

הסיפורים שהתפרסמו עליו

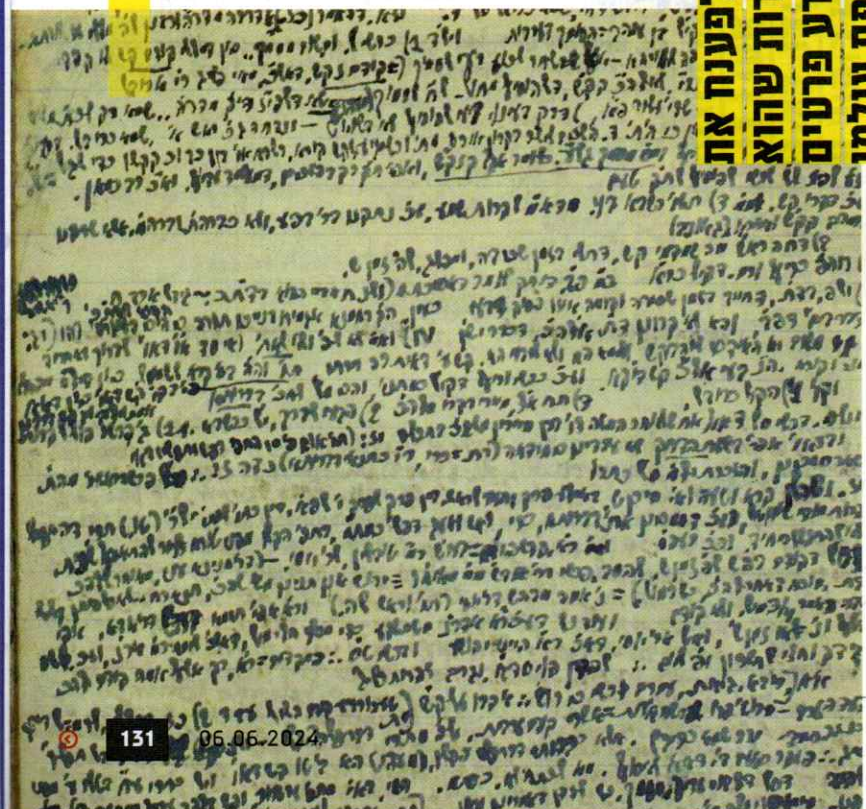
יותר מאשר מה שידענו מכל

עליו ועל השקפת עולמו

השאינו, נדע פרטים

מאות המחברות שהוא

"כאשר נצליח לפענח את"

לפרלמן. את האגרת שלח הרב קוק במעטפה להלל פרלמן, והוא ביקש ממנו להעביר אותה לידי הרב ברלין. בתוך אותה מעטפה הוסיף הרב קוק מכתב אישי אל פרלמן, שבו הוא הפליג בשבחיו מאוד.

ירושלים, אמריקה, צרפת

בשנים הבאות פרלמן מנסה להתאקלם באמריקה ואט אט הוא מתחיל לתפוס עמדה תורנית ולמסור שיעורים בבתי כנסת שונים. נחמני חשף מודעות מהעיתונות היהודית של אז, שמהן ניתן לדעת בבירור כי עד שנת תר"פ (1920) הוא מסר שיעורי תורה קבועים בשבתות ובימי חול. באחת מהמודעות מוזכר פרלמן גם כ'העילוי פון ירושלים' (העילוי מירושלים). לדעת רבים, בשלהי שנות העשרים החליט הרב פרלמן להעלים את זהותו מסיבה שאינה מחוורת לנו. מעתה הוא הציג את עצמו בשם הבדוי 'מר שושני'. בראשית שנות ה-30 שושני יושב בשטרסבורג שבצרפת, ושם הוא מפליא את כל מכריו בבקירותו הגדולה ושלטתו בכל תחום ידע אנושי. יש אומרים כי באותן שנים הוא נפגש כמה פעמים עם כ"ק מרן האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, בעת שהתגורר בצרפת, והרבה לשוחח איתו בלימוד (כך למשל העיד הג"ר אברהם מרדכי זילברשטרום זצ"ל, מזקני חב"ד בירושלים, שהכיר את שושני מצרפת). בספרו של נחמני נחשף כי בקיץ תרצ"ג (1933) מתפרסמת עליו כתבה ראשונה בעיתונות של אז, ובאותה תקופה ארז אביו ר' מנחם פרלמן את מטלטליו כדי להגיע לצרפת ולחפש את בנו האובד. ידוע שהם נפגשו, אך שושני החליט להישאר בשטרסבורג ולא לחזור לבית הוריו בבריסק. בשלב מסוים עבר להתגורר באוראן שבאלג'יריה, ומשם נדד לערים שונות ברחבי צפון אפריקה. בהמשך חזר לפריז ובשנת תש"ב (1942) הוא נעצר על ידי חוקרי הגסטפו וניצל בנס (כמפורט בכתבה). בתקופת השואה שושני הגיע גם לשווייץ. בסיום המלחמה החל שושני לנדוד בין ארצות שונות ושימש כמורה פרטי בכמה מקצועות. בשנת תשי"ב (1952) עזב את צרפת ובא ארצה, לחיפה, ולאחר מכן התגורר לפרקי זמן בכמה קיבוצים דתיים. בשנת תשט"ו (1955) שב שושני לצרפת לחצי שנה, ואז עבר להתגורר במונטווידאו, בירת אורוגוואי. שושני נפטר מהתקף לב בכ"ו בטבת תשכ"ח (1968) בעת שהתקיים במונטווידאו סמינר למורים דתיים שבו השתתף. הוא נקבר במונטווידאו ועל מצבתו נחקקו השורות הבאות שנוסחו בידי תלמידו, הסופר אלי ויזל: "הרב והחכם שושני ז"ל. לידתו וחיייו סתומים בחידה, נפטר ביום שבת קודש כ"ו בטבת תשכ"ח". וככל שחולפות השנים כך הולכת החידה ומעמיקה.

שושני נפטר בדורעותיו. התלמיד הנאמן, כרוכסור שלום רזנברג ז"ל

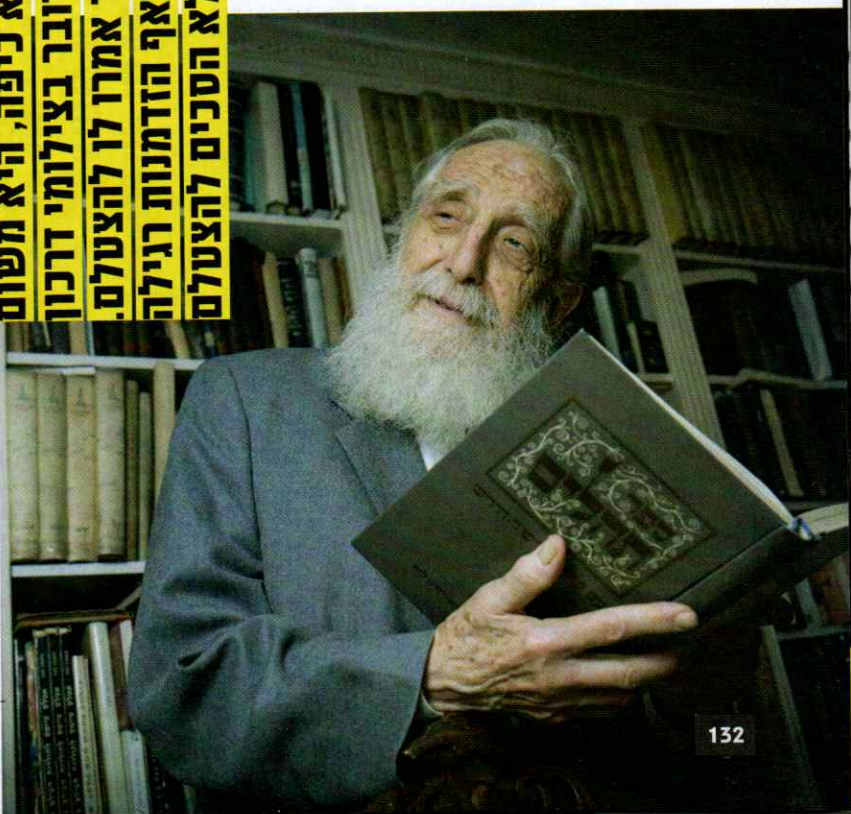
אדם שמסתיר את עצמו יכול להתחתן? האם הוא לא יגלה לאשתו את זהותו? וגם אם הוא יאמר לה מיהו והיא תשתף פעולה, מה יקרה כאשר ייוולדו לו ילדים: האם גם להם לא יגלה מיהו ומי הם סבא וסבתא שלהם? האפשרות שסיפור כזה יתרחש קצת מופרכת, מה גם שעד אז אנחנו יודעים ששושני לא רצה להתחתן. מה קרה פתאום שהוא חושב לעשות זאת כשהוא כבר מבוגר, ועוד בעיצומן של שנות מלחמת העולם האיומה? "מלבד כל זאת", מוסיף נחמני, "עד היום לא קמה אף משפחה מכל משפחות אביטבול שסיפרה על בת משפחה שלה שנהרגה בצרפת באותן שנים".

זהות מרוקאית בדויה

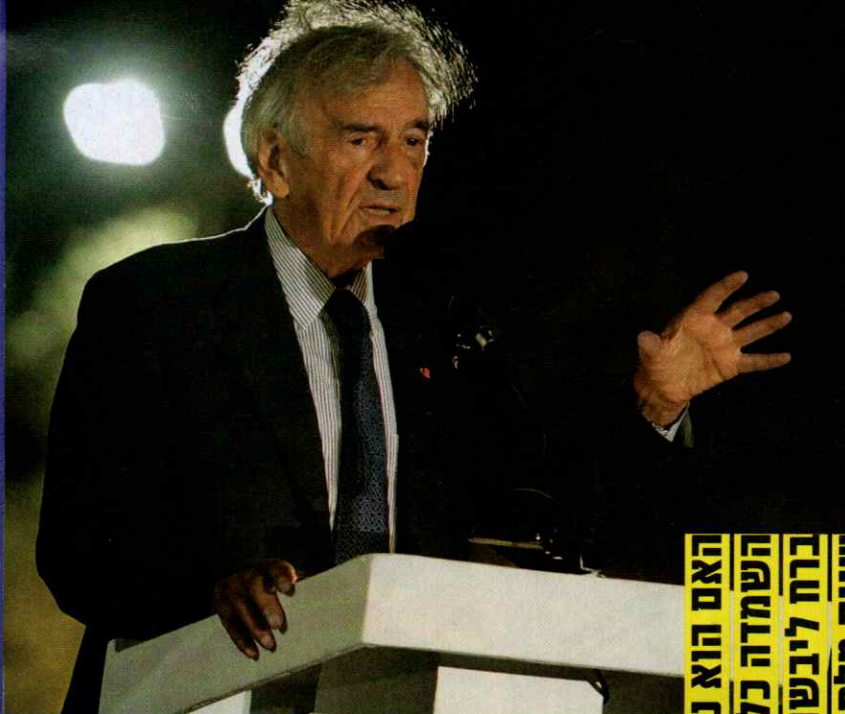
אם החידות עד כה לא הספיקו לנו, הנה עוד אחת: האם שושני היה בכלל יליד מרוקו ושם נעוריו היה בכלל 'עייאן ויקטור סושון'? הנה מה שידוע: בשנות השואה, לתקופה מסוימת, השתמש שושני בזהות של אדם מרוקאי בשם 'עייאן ויקטור סושון', וכאמור הוא ביקש לישא נערה מרוקאית בשם שרה אביטבול. העובדה הזו נזכרה באגביות בספר שכתב העיתונאי שלמה מלכה לפני שלושים שנה, ובמסמכים שגרינשפן חשף היא מקבלת אישוש. מתברר כי המסמכים הללו הוחזקו עד היום בידי נוטריון צרפתי, וכשנתיים נאלץ גרינשפן להיאבק משפטית כדי לקבל לידי את צילום המסמך. "למרות שבמסמך הזה נראה שהוא עמד להתחתן, לא בטוח ששושני אכן ביקש להתחתן", מציין גרינשפן. "ייתכן מאוד שהוא סיפר לפקיד שהוא מתכוון להתחתן, רק כדי לקבל תעודת זהות במהירות". בשונה מגרינשפן, נחמני לא מתלהב יותר מדי מחשיפת המסמך של 'ויקטור סושון'. "שושני לא השתמש בשם הזה שנים עשרה שנה, אלא רק לזמן קצר. גם אם הוא השתמש בשם הזה כל שנות השואה, כדאי לזכור שמלחמת העולם השנייה ארכה חמש וחצי שנים, ולא יותה נראה שהוא לבש ופשט זהויות בקצב מסחרר, והשם 'ויקטור סושון' הוא לא עוד זהות בדויה שהוא בחר לעצמו לפרק זמן נכבד בימי חייו".

לא משנה מי היה שושני, דבר אחד ברור: הוא מסר את נפשו ללמוד תורה שלא

הוא לא הסכים להצטלם
הרי באף הזדמנות רגילה
וכך אמרו לו להצטלם.
שמדובר בצילומי דרכון
ללא כיפה, היא חשום
המפורסמות שלו הוא
הסיבה שבתמונות

האם הוא ניצול מחנה השמדה כלשהו, או שאולי ברח ליבשת אחרת לכל שנות מלחמת העולם השנייה? ובכלל, כיצד נקלע לאירופה בשנות המלחמה?

האם שושני היה מרוצה מהפולמוס בנוגע לדמותו?

נחמני: "מצד אחד שושני היה שמח מזה, היות שהוא מאפיל על דמותו ולא מזהה אותו. מאמצי ההסתרה רק מתעבים באמצעותו של גרינשפן. מנגד, שושני היה מזדעזע מהעובדה שהוא מוצג כאדם שרק יודע הרבה דברים, ותו לא. אישיותו מקבלת ממד מופקפק למחצה. במציאות, שושני היה קודם כל יהודי צדיק. אדם שידע הרבה דברים ומסר נפשו ללמוד תורה וללמד תורה, הקפיד על קלה כחמורה ונהג בפריונות. כל זה לצערי לא בא לידי ביטוי במחקרו של גרינשפן. אם לשושני הייתה טיפת כבוד עצמי, ומסתבר שהייתה לו, הוא לא היה אוהב את זה".

גרינשפן: "זו שאלה ששאלתי את עצמי לכל אורך הדרך. לכאורה התשובה היא ששושני לא היה שמח מזה, אבל אני מאמין - בלי הוכחה - שהוא מאוד אהב זאת. כמו שתלמידו פרופ' שלום רוזנברג ראה את העבודה שלי ומאוד אהב אותה. הוא היה אוהב את פרי המחקר שלי כי נשארתי נאמן לו: הוא עם מורכבות, עם שאלות, לא מחטט באיש עצמו אלא מציג את התמונה הגדולה. הרבה אנשים ילמדו בזכות זה את אוצרות הרוח היהודיים. יותר מכל אני חושב שהוא היה אוהב את המסר: להעמיק ולחקור בתורה, ואף פעם לא לשקוט על השמרים". ■

לכולם, ולכן ביקש להסתיר זאת. ייתכן גם שהוא אמר 'לא כתב' במובן של 'לא פרסם חיבור'."

הכתבים מתגלים

אחרי שנים שבהן רוחה ההנחה ששושני לא הותיר אחריו שום דבר בכתב יד, הגיעה תפנית מפתיעה. היה זה בראשית עבודת המחקר של גרינשפן, לפני יותר מעשור. יום אחד, דווקא בעת ששהה בעיר מונטווידאו באורוגוואי, שבה שהה שושני באחרית ימיו ובה נקבר, גילה מישוהו לגרינשפן כי באמתחתו של ר' משה שוויבר ז"ל, יהודי חרדי מירושלים, שאירח את שושני בהיותו בארץ, מצויות מחברות רבות שכתב החכם בכתב ידו. גרינשפן חזר לארץ והלך לפגוש את שוויבר. האחרון התרצה להפצרותו של גרינשפן. הוא מסר לידי את המחברות, וגרינשפן העביר אותן לספרייה הלאומית בירושלים. "היה ברור לי שמכאן ואילך התמונה משתנה", אומר גרינשפן ל'משפחה'. "דרך המחברות שלו אפשר ללמוד את התורה שלו, מה הייתה דעתו ומה חשב, ואף מי הוא היה. יש הרבה חוקרים שתקועים בעיסוק בזרות שלו, אבל זה לא מה שחשוב. מה שחשוב יותר הוא מה שהוא כתב, מה שנשאר לנצח".

נסח להסתיר את זהותו של רבו. אלי ויזל, חתן פרס נבל והלחן של שושני

על מנת לקבל פרס. חי חיי דחקות, עוני ונוודות, ומשום חיי היה בתורה הקדושה. הוא ביקש להישאר נסתר ככל האפשר, והרביץ תורה בכל מי שהסכים לשמוע אותו, בדרך כלל בלי לבקש שכר. לפעמים היה מבקש שכר זעום, רק כדי להתקיים "שמעתי", מספר גרינשפן, "שהוא לא לימד רק בחורים בוגרים, אלא לעיתים נסע שעות כדי להכין ילד מתבולל לקראת בר המצווה שלו. כל חייו הוא היה רק סביב זה. אמרו לי שבשבתות הוא היה הולך מבית כנסת לבית כנסת כדי להרביץ תורה. לא כדי להיות עשיר או מפורסם, אלא רק כדי להעביר את מה שהוא ידע לציבור הרחב. ברור שהוא לא היה אדם רגיל".

היו אנשים שלמדו אצל שושני והיו בטוחים שלשושני יכולות על-טבעיות. "היו שסיפרו לי בלהט ששושני ידע גם ספרים שהוא לא קרא", מספר גרינשפן בחיוך. "הרב בונדהיים סיפר לי שיום אחד שושני הגיע לחנות הספרים 'גולדשמידט' בעיר ציריך שבשווייץ, ובעל החנות סיפר לו על ספר חדש שהגיע באותו יום לחנות. להפתעתו הרבה של המוכר שושני סיפר שהוא יודע את הספר בעל פה. לזה המוכר כבר התקשה להאמין. הוא ביקש לבחון את שושני. שושני כמובן ידע את כל הספר בעל פה ונימק זאת בכך שיום קודם לכן הוא נסע ברכבת, ושם ראה החזרים של הספרים שנדפסו באופן פגום. שושני לקח ספר מערמת הספרים הפגומים, למד אותו במהירות וזכר אותו מילה במילה".

רבים מתלמידיו של שושני שהתראיינו לגרינשפן לא ידעו שמורם ורבים השאיר אחריו כתבים. כמה היו בטוחים שהוא שרף אותם, ואחרים היו בטוחים שהוא כלל לא כתב. מלבדם, יש לציין, היו שידעו ששושני השאיר אחריו כתבים, אך לא סיפרו זאת לאיש.

"בריאיון שהעניק הפילוסוף הצרפתי עמנואל לוינס - אף הוא מתלמידיו שושני - לתקשורת הצרפתית, הוא אומר ששושני לא כתב וכולו היה רק תורה שבעל פה. בפועל, מסתבר שהוא דווקא כן ידע על הכתבים".

גרינשפן חשף כי זמן מה אחר פטירתו של שושני, הקימו כמה מתלמידיו בצרפת עמותה שמטרתה היו שמירה על מחברותיו של שושני ופרסומן ברבים. מי שהיה מזכיר העמותה הוא לא אחר מאשר הפילוסוף לוינס, זה שאמר ששושני לא השאיר אחריו תורה שבכתב. "שאלתי את בנו על כך, והוא הסביר לי שיתכן שאביו חשב ששושני לא כתב את מחברותיו